

# **VERİ SORUMLUSU İLE VERİ İŞLEYEN KAVRAMLARI VE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINDAKİ ROLLERİ**

**Av. Gülçin GÖRAL**

## **GİRİŞ**

Veri sorumlusu ve veri işleyen, Kişisel Verilerin Korunması hukukunda önemli işleve sahip olan iki kritik taraftır. Kişisel verilerin korunmasında sorumlu olacak taraf/ tarafların belirlenmesi, kişisel verisi söz konusu olan kişilerin (Kanunda ilgili kişi olarak düzenlenmiş olup çalışmanın kalan kısımlarında ilgili kişi olarak kullanılacaktır) haklarını koruyabilmek adına kime karşı nasıl hareket etmesi gerektiğini ve kişisel verileri korumakla yükümlü Kişisel Verilerin Korunması Kurumu ve diğer kurumların etkili çalışabilmesini mümkün kılmaktadır. Veri sorumlusu ve veri işleyen birbirleriyle etkileşim halinde olan ve verilerin işlenmesi sürecinde amaç, yöntem ve teknik unsurları belirleyen temel kişilerdir.

6698 sayılı Kanun'un ilk hayata geçtiği dönemde derin tartışmalara yol açan bu iki kavram, günümüzde herkes tarafından bilinse de zaman zaman karışıklıklara yol açabilmektedir. Veri sorumlusu ve veri işleyen kavramları 6698 sayılı Kanun'un Tanımlar başlıklı 3. maddesinin (ğ) ve (ı) maddelerinde açıkça tanımlanmakla birlikte, uygulamada veri işleyenin veri sorumlusu olabildiği ya da veri sorumlusunun aynı zamanda veri işleyen olduğu durumlar da söz konusu olabildiği için bu tartışmalar bazı noktalarda devam etmektedir. Ayrıca Avrupa Birliği'nin (AB) 95/46/ EC sayılı Direktifi temel alınarak hazırlanan Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun (KVKK), 2018'te yürürlüğe giren Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü (GVKT) ile uyumlaştırılması çalışmalarında da bu kavramların yeniden düzenlenmesi beklenmektedir.

Veri sorumlusu ve veri işleyen kavramlarının bu kadar önemli ve belirleyici role sahip olması, devam eden karışıklıkların giderilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bu sebeple yapılan bu çalışmada veri sorumlusu ve veri işleyen kavramlarının uygulamadaki örneklerle tanımlanması ve aralarındaki ilişki ile tarafların sorumluluklarının ortaya konması hedeflenmiştir. Bu kapsamda, çalışmanın ilk iki bölümünde veri sorumlusu ve veri işleyen kavramlarının tanımı ele alınacak ve örneklerle kavramların kapsamı

ortaya konmaya çalışılacaktır. Veri sorumlusu ve veri işleyen arasındaki ilişkinin ele alınacağı ikinci bölümün ardından, üçüncü bölümde GVKT ve KVKK arasındaki düzenleme farklılıkları ortaya konmaya çalışılacaktır.

### VERİ SORUMLUSU

KVKK'da düzenlendiği üzere veri sorumlusunu “*kişisel verilerin işleme amaçlarını ve araçlarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve idaresinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişi*” olarak tanımlamak mümkündür. Bu kapsamda veri sorumlusunu belirlerken 3 temel unsur dikkat çekmektedir.

#### Verinin İşlenme Amacı ve Aracını Belirlemek

Veri sorumlusunun esas ayırıcı unsuru hangi verilerin hangi sebeple ve hangi yollarla işleneceğine karar vermesidir. Diğer bir ifade ile kişisel veriler “neden” ve “nasıl” işlenecek sorularının cevabı, veri sorumlusu tarafından verilebilir. Veri sorumlusu tek kişi olabildiği gibi ilerleyen bölümlerde de değinileceği üzere birden fazla kişi de olabilir, verilerin sadece bir kısmının işleme amaçlarını ortaya koyabileceği gibi diğer veri sorumluları ile birlikte bütün işleme amaçlarını da ortaya koyabilir. Bu aynı zamanda verilerin işleme amacını belirleyen her kişinin veri sorumlusu olarak kabul edilmesi anlamına da gelmektedir.

Veri sorumlusunun karar verici niteliği gereği şu soruları cevaplaması beklenir:

Kişisel verinin işlenmesinin hukuki sebebi

İşlenecek kişisel veriler ve bunların nerede işleneceği

#### Veri işlemenin amaçları

Kimlere ait kişisel verilerin işleneceği

Verilere ilgili kişi veya üçüncü kişilerce erişimin olup olmayacağı

Verinin üçüncü kişilere aktarılıp aktarılmayacağı

Kişisel verilerin saklanma süresi ve değiştirilip değiştirilmeyeceği

Veri Kayıt Sisteminin Kurulması ve İdaresi

Veri sorumlusu, verilerin nasıl toplanacağını ve kaydedileceğini belirlerken bir kayıt sistemi oluşturmaktadır, bu anlamda veri kayıt sistemleri işlenecek verinin ve amacının belirlenmesinde bir bileşen rolü oynamaktadır.<sup>1</sup> Bu kayıt sistemleri, kişisel verilerin belirli kriterlere göre yapılan-

1 Cüneyt Pekmez, “Overview Upon Definiton of Data Controller and Data Processor within

dırılarak işlendiği sistemlerdir, bir anlamda dosyalama sistemi olarak da nitelendirilebilir. Otomatik, kısmen otomatik ya da manuel diğer bir ifade ile otomatik olmayan bir kayıt sistemi olabilir, elektronik veya fiziki ortamlarda oluşturulabilir, bu veri kayıt sistemlerine herhangi bir sınır konulmamıştır. Buna göre çağrı merkezinin elektronik ortamda tutmuş olduğu veriler de AVM’de tuvaletin temizliğinden sorumlu kişilerin ad-soyad, temizleme saati ve imzasını içeren ve dosyalanan çizelgeler de bir kayıt sistemi oluşturmaktadır. Her veri sorumlusu, kendi oluşturduğu bu kayıt sistemi aracılığıyla verileri toplar, saklar ve imha eder. Bu noktada dikkat edilmesi gereken, her ne kadar KVKK m. 3(1)’da veri sorumlusunun tanımında yer verilmiş olsa da kayıt sisteminin kurulması ve yönetilmesinin veri sorumlusunun tanımlanmasında ikincil plana itildiği, diğer bir ifade ile dışlanmış olduğudur.<sup>2</sup>

#### **Gerçek veya Tüzel Kişi Olması**

Veri sorumlusu gerçek kişi olabileceği gibi, kamu kurumu, şirket, dernek veya vakıf gibi tüzel kişiler de olabilir. Kanun, kişilere ait verilerin işlenmesini düzenlemekle birlikte bu verilerin kimler tarafından toplandığı, işlendiği ve saklandığı konusunda hukuki kişileri sınırlandırmamıştır. Bu açıdan ele alındığında tüzel kişiler ister kamu tüzel kişisi isterse özel hukuk tüzel kişisi olsun, işledikleri kişisel veriler kapsamında bizzat veri sorumlusudurlar ve hem cezai hem de hukuki yükümlülükleri bulunmaktadır. Tüzel kişiliği temsil etmeye ve ilzama yetkili organ veya kişiler, veri sorumlusunun yerine getirmekle yükümlü olduğu görevleri üstlenebilirler ancak Kanun’a göre dış ilişkide veri sorumlusu hukuki birimdir diğer bir ifade ile tüzel kişiliğin kendisidir.<sup>3</sup> Başka bir deyişle her ne kadar tüzel kişiliği oluşturan gerçek kişiler tüzel kişinin faaliyeti kapsamında veri işlemenin amaç ve araçlarını belirliyor olsalar da veri sorumlusunun hak ve yükümlülükleri tüzel kişide olacaktır.<sup>4</sup>

Bir tüzel kişiliğe ait birimler ayrı bir tüzel kişiliğe sahip değildirler, bu sebeple bu birimlerin sorumluluğu TBK m.66’de düzenlenen adam çalıştırmanın sorumluluğu kapsamında tüzel kişiliğin kendisindedir. Bu

Scope of Turkish Code of Personal Data Protection (TCDP)”, *Annales de la Faculté de Droit d’Istanbul*, Cilt: 67, 2018, s. 62. (<https://doi.org/10.26650/annales.2018.67.0005>).

2 Hüseyin Murat Develioğlu, **6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 41-42.

3 Mesut Serdar Çekin, **Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020, s.53.

4 Tekin Memiş, “Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen Arasındaki İlişkiler ve Sorumluluk Düzeni”, *BÜHFD*, 2017, cilt. 6, s. 20-21.

kapsamda tüzel bir kişiliğin şubeleri de veri sorumlusu olamazlar ancak eğer şube, kimi bayilik sisteminde olduğu gibi merkezden ayrı bir kişiliğe sahipse ve kişisel verilerin işlenmesinde amaç ve araçları belirleme yetkisine sahipse şubeler de veri sorumlusu olabilmektedir. Ortada bir şirketler topluluğu bulunuyorsa da her bir şirket ayrı ayrı veri sorumlusu olarak kabul edilir, nitekim her bir şirket kişisel verilerin işleme amacını kendi belirlemekte ve veri kayıt sistemini kendi tutmaktadır.<sup>5</sup>

Konuyu netleştirmek adına bir otomotiv şirketini ele alalım. Şirket, çalışanların aylık ücretinin ödenebilmesi için çalışanların ad-soyad, T.C. Kimlik Numarası, aile durumu (evli ve/veya çocuklu olup olmaması), banka hesap numarası gibi bilgilerini bir veri tabanında tutsun. Şirket, kişisel veriyi işleme amacına, işleme araç ve yöntemlerine kendisi karar vermiş ve üstüne de bir kayıt sistemi oluşturmuştur. Bu şirketin, kişisel verileri neden ve nasıl işlediğini kendisinin belirlediği göz önünde bulundurulduğunda bu otomotiv şirketinin 6698 sayılı Kanun kapsamında veri sorumlusu olduğu açıkça ortadadır. Aynı örnek kapsamında çalışana ait bu verilerin insan kaynakları birimince işlendiğini düşünelim. Bu veri işleme sonrası oluşabilecek herhangi bir ihlal durumunda, ayrı bir tüzel kişiliğe sahip olmadığı için insan kaynakları birimi değil tüzel kişiliği bulunan firma veri sorumlusu olarak sorumlu tutulacaktır.<sup>6</sup> 4857 Sayılı İş Kanunu m.25/2'de düzenlenen ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan haller uyarınca, ilgili şartların oluşması durumunda işverenin ihlali gerçekleştiren birim çalışanına rücu hakkı ya da derhal fesih hakkı bulunmaktadır.

### VERİ İŞLEYEN

KVKK madde 3(ğ) kapsamında veri işleyen “*veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak, onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişi*” olarak tanımlanmıştır. Bu açıdan ele alındığında, veri işleyenin de veri sorumlusu gibi gerçek veya tüzel kişi olması mümkündür. Veri işleyenin yetkisi veri sorumlusunun vermiş olduğu yetki kapsamı ile sınırlıdır. Veri işleyen verileri işlerken veri sorumlusunun talimatlarını uygulamak durumundadır. Uygulamada çoğu zaman veri işleyen ile veri sorumlusu arasında bir sözleşme akdedilerek bu talimatlar yazılı hale getirilmekte ve veri işleyen yetkilendirilmektedir. Aslında söz konusu veri işleme sözleşmesine KVKK kapsamında yer verilmemiş ancak Kurum’un “Kişisel Verilerin Korunması Kanuna İlişkin Uygulama Rehberi”nde, veri

5 Kişisel Verilerin Korunması Kurulu, **Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Sıkça Sorulan Sorular**, Ankara, 2019, s.85 (<https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/fa0107e6-3237-49b7-bb67-d898f9173cf8.pdf> (Erişim Tarihi: 13.06.2021)).

6 Kişisel Veri Koruma Kurulu’nun 31 Mayıs 2018 tarih ve 2018/63 Sayılı ilke kararı için bkz. <https://kvkk.gov.tr/icerik/5248/2018-63> (Erişim Tarihi: 13.06.2021).

işleyen tanımı yaparken “veri sorumlusunun kişisel veri işleme sözleşmesi yapmak suretiyle yetkilendirdiği kişi” denerek söz konusu sözleşmenin gerekliliğine vurgu yapılmıştır.<sup>7</sup> Böyle bir sözleşme akdedilmesi durumunda veri işleyen bu sözleşmeye uymakla, dolayısıyla kendisine verilen yetki çerçevesinde hareket etmekle yükümlüdür. Ne zamanki veri işleyen, veri sorumlusunun talimatlarının ve verdiği yetkinin dışına çıkarsa ve kendi belirlediği amaçlar doğrultusunda veri işlemeye başlarsa, artık veri işleyen yerine veri sorumlusu sıfatına haiz olacaktır.<sup>8</sup>

Veri işleyen de veri sorumlusu gibi bazı alanlarda karar alma erki bulunmakla birlikte bu erk veri sorumlusunun kendisine tanıdığı yetki ile sınırlıdır. Bu noktada veri işleyen kendine tanınan yetki kapsamında kararların nasıl uygulanacağına ilişkin olarak aşağıdaki konularda karar verebilmektedir:<sup>9</sup>

Kişisel verilerin hangi bilgi teknolojileri ve yöntemleri ile toplanıp saklanacağı

Kişisel verilerin korunmasında hangi güvenlik tedbirlerinin uygulanacağı

Kişisel verilerin aktarımında ve veri yedeklemesinde hangi teknolojik yöntemlerin kullanılacağı

Kişisel verilerin imhasında (silme veya yok etme) hangi yöntemlerin kullanılacağı

Veri işleyen daha ziyade teknik konularda karar verebilmekte ancak hangi kişisel verilerin ne amaçla işlendiğine ilişkin kararları verememektedir. Veri işleyenle ilgili diğer bir önemli unsur ise veri işleyen veri sorumlusunun bünyesinde olmaması gerekliliğidir. Başka bir ifade ile veri işleyen, veri sorumlusuna hizmet sağlayan bağımsız bir gerçek ya da tüzel kişi olmak durumundadır.

Örneğin, bir elektronik firmasının yapacağı bir lansmanı düzenlemekten sorumlu bir organizasyon ajansı düşünelim. Lansmana kimlerin katılacağı, katılanların hangi verilerinin nasıl tutulacağına karar veren elektronik firması olduğu ve ajansın, lansmana katılanlara ilişkin verileri

7 Kişisel Verilerin Korunması Kurulu, “Kişisel Verilerin Korunması Kanuna İlişkin Uygulama Rehberi”, s. 56. <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/41784a70-2bac-4e4a-830f-35c628468646.PDF> (Erişim Tarihi: 13.06.2021).

8 Article 29 Data Protection Working Party, “Opinion 1/2010 on the Concepts of “Controller” and “Processor””, 2010, s. 17. ([https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2010/wp169\\_en.pdf](https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2010/wp169_en.pdf) (Erişim Tarihi: 10.06.2021)).

9 Kişisel Verilerin Korunması Kurulu, “Uygulama Rehberi”, s. 57.

toplamak ve veri sorumlusuna iletmekle yükümlü olduğu göz önünde bulundurulduğunda organizasyon ajansının veri işleyen olduğu görülecektir.<sup>10</sup> Ancak veri işleyen ve veri sorumlusu arasındaki ayrım her zaman bu kadar belirgin değildir. Bu sebeple bu ayrımı daha rahat yapabilmek adına veri sorumlusu ve veri işleyen arasındaki ilişkinin bilinmesi önemlidir.

### VERİ İŞLEYEN VE VERİ SORUMLUSU ARASINDAKİ İLİŞKİ

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere veri sorumlusu ve veri işleyen hem gerçek hem de tüzel kişi olabilirler. Aynı kişisel verilerin aynı amaçla işlenmesinde veri sorumlusu ve veri işleyen farklı kişiler olmak durumundadır ancak verilerin ya da amaçların farklı olması durumunda aynı gerçek veya tüzel kişi bir taraftan veri sorumlusu olabilirken diğer taraftan veri işleyen olabilir. Veri işleyen bir gerçek veya tüzel kişinin aynı zamanda veri sorumlusu da olup olmadığının tespiti hangi verilerin işleneceğinde ve işlenme amaçlarında karar verici olup olmadığına bağlıdır.

Bu konuda en yaygın karşımıza çıkan durum çağrı merkezi hizmeti sağlayıcıların durumudur. Nitekim çağrı merkezi firmaları bir yandan firmalara verdikleri destek hizmeti kapsamında kendisine sağlanan kişisel veriler kapsamında veri işleyen olabilmekteyken, diğer yandan kendi çalışanlarına karşı veri sorumlusu olmaktadır. Bu açıdan ele alındığında veri sorumlusu ve veri işleyenler arasında sıkı bir ilişki olduğu ve bu sebeple bu ikisinin ayrımının meşakkatli ancak önemli olduğu ortadadır. Çağrı merkezi dışında serbest çalışan muhasebeci/muhasebe şirketi, insan kaynakları şirketleri, e-posta pazarlama hizmeti sunan firmalar, bulut bilişim hizmeti sunan şirketler, kargo firmaları da hem veri sorumlusu hem de veri işleyen sıfatını taşıyan örnekler olarak akla gelebilir.<sup>11</sup>

KVKK, kişisel verilerin işlenmesinde hukuki yükümlülüğü veri sorumlusu üzerine bırakan bir sorumluluk rejimi kabul etmiştir, bu sebeple veri sorumlusu ile veri işleyen arasındaki ayrım önem taşımaktadır. Kanun'a göre verilecek idari cezalar ve açılacak davalarda sorumluluk yalnızca veri sorumlusuna yüklenmiştir.<sup>12</sup> Veri sorumlusu veya veri işleyen, kanun tarafından verilen bir statüdür ve bu statü kişinin hukuki sorumluluğunun belirlenmesi amacıyla verilmektedir. Bu açıdan ele alındığında, yukarıda da değinildiği üzere, yalnızca tüzel kişinin kendisinin bu statülere sahip

10 Veri sorumlusu ve veri işleyenlere ilişkin detaylı örnekler için bkz. Kişisel Verilerin Korunması Kurulu, **Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen Rehberi**, <https://kvkk.gov.tr/Share-dFolderServer/CMSFiles/f63e88cd-e060-4424-b4b5-f6413c602060.pdf> (Erişim Tarihi: 10.06.2021).

11 a.g.e., s.5-10.

12 Elif Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2018, s. 373.

olabileceği görülmektedir. Tüzel kişi çalışanı kişisel verinin işlenmesi faaliyeti konusunda yetkilendirilmiş olsa da bu statüye sahip olması söz konusu değildir. Örneğin, kargoyu teslim eden çalışanın teslimata ilişkin tutmuş olduğu belgenin üçüncü kişilerin ellerine geçmesinde sorumluluk çalışanda değil, kargo firmasının kendi tüzel kişiliğindedir.

Veri sorumlusu ile veri işleyenin farklılıklarını ele aldığımızda, tanımlarda da görüldüğü üzere veri işleyenin veri sorumlusundan aldığı yetki sınırları içerisinde hareket ettiği ve daha ziyade teknik konulara ilişkin faaliyetleri yürüttüğü görülmektedir. Veri sorumlusu ise kişisel verilerin işlenmesinin neden ve nasıl yapılacağına karar veren ve kişisel veriden esasen sorumlu olan taraf olduğu görülmektedir. Bu açıdan veri sorumlusunun yükümlülüklerinin de veri işleyene göre daha ağır olduğu aşikardır.

Veri sorumlusunun veri güvenliğine ilişkin yükümlülükleri 6698 sayılı Kanun'un 12. maddesinde; hukuka aykırı olarak kişisel verilerin işlenmesini ve bu verilere erişilmesini önlemek ve kişisel verilerin muhafazası için gerekli her türlü idari ve teknik güvenlik tedbirleri almak; Kanun hükümlerine uyumun sağlanabilmesi için kendi kurum veya kuruluşunda gerekli denetimleri yapmak veya yaptırmak olarak sayılmıştır. Veri güvenliğinin sağlanamaması durumunda veri sorumlusu idari para cezasına ile çarptırılır. İdare para cezası sadece özel hukuk kişilerine uygulanır, kamu tüzel kişilerine bu ceza uygulanmamaktadır. Veri sorumlusu ayrıca ilgili kişilere kişisel verilerin hangi amaçla, kim tarafından, hangi veri toplama yöntemleri ve hukuki sebeplerle işleneceği ve kimlere hangi amaçlarla aktarılabilceği gibi Kanun'da yer verilen haklara ilişkin bilgi vermek, ilgili kişilerin Kanun'un uygulanmasıyla ilgili taleplerini sonuçlandırmak, veri işleme sebeplerinin ortadan kalkması durumunda verileri silmek, yok etmek veya anonimleştirmek gibi yükümlülükleri de bulunmaktadır. Veri sorumluları siciline kayıt, kişisel veri envanterinin hazırlanması, irtibat kişinin belirlenmesi, hukuka aykırılık durumlarında ilgili kişi ve Kuruma bildirim yapmak da veri sorumlusunun görevleri arasındadır.<sup>13</sup> Veri sorumlusu verilerin toplanması, saklanması ve imhası sırasında uygulananak yöntemler gibi teknik konularda veri işleyeni yetkilendirebilse de Kanun'dan doğan sorumluluğundan kurtulmamaktadır.

Veri işleyen tarafından veri sorumlusu namına toplanan ve işlenen verilerin güvenliği müştereken veri sorumlusu ve veri işleyenin sorum-

<sup>13</sup> Detaylar için bkz. Kişisel Verilerin Korunması Kurulu, "Kanun Kapsamındaki Hak ve Yükümlülükler Rehberi". (Erişim: <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/8662692a-80ff-49a8-9ce9-7aca5b69ccd7.pdf> 10.06.2021).

luluğundadır.<sup>14</sup> Verilerin güvenliğinin sağlanması için gerekli teknik ve idari tedbirlerin alınması, elde edilen kişisel verilerin amacı dışında kullanılmaması ve Kanun hükümlerine aykırı olacak şekilde diğer kişilerle paylaşılmaması her ikisinin de yükümlülüğündedir. Veri işleyen veya veri sorumlusu görevleri sona erse bile bu yükümlülükler devam etmektedir. Bu bakımdan ele alındığında veri sorumlusu ve veri işleyen arasında imzalanan veri işleme sözleşmesinin içerisinde yetki sınırlarının iyi çizilmesi, sorumlulukların belirlenmesi, gerekli tedbirlerin alındığına yönelik taahhütlerin alınması, imha prosedürlerinin net olarak ortaya konması, rücu koşul ve düzenlemelerinin belirlenmesi, veri sorumlusunun denetim yetkisi gibi hükümlerin yer alması dikkat edilmesi gereken hususların başında gelmektedir. Veri işleme sözleşmesi her ne kadar tarafların yoğun güven ilişkisine ve şahsen ifaya dayansa da KVKK kapsamında veri işleyenin bu işi alt işleyene yaptırması mümkün olabilmektedir.<sup>15</sup> Bu kapsamda veri işleme sözleşmesi hazırlanırken dikkat edilmesi gereken diğer bir husus da alt işleme hususu olmalıdır, sözleşmede veri sorumlusunun verdiği sınırlar çerçevesinde veri işleyen alt işleyene verilerin işlenmesini bırakabilmelidir.<sup>16</sup>

#### GVKT KAPSAMINDA VERİ İŞLEYEN VE VERİ SORUMLUSU

Avrupa Birliği'nin (AB) 95/46/EC sayılı Direktifinin yerini alan, 2018'de yürürlüğe giren Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde veri sorumlusu kavramının veri kontrolörü, veri işleyenin ise veri işleyicisi olarak adlandırıldığı görülmektedir. KVKK'da sadece 12.maddede yer verilen veri sorumlusu ve veri işleyen kavramlarının, GVKT'de detaylı bir şekilde tanımlanmış ve çizgileri belirlenmiştir. GVKT'nin tanımlar başlıklı 4. maddesinin 7. bendinde veri kontrolörü "kişisel verilerin işlenmesinin amaçlarını ve araçlarını tek başına veya başkalarıyla birlikte belirleyen gerçek veya tüzel kişi, kamu otoritesi, ajans veya diğer organ" olarak tanımlanmakta, 8. bendinde ise işleyici "kişisel verileri denetleyici adına işleyen gerçek veya tüzel kişi, kamu otoritesi, ajans veya başka bir organ" olarak tanımlanmaktadır. GVKT ayrıca veri kontrolörü ve veri işlemcisi arasındaki ilişkinin yazılı bir veri işleme sözleşmesi çerçevesinde kapsamlı bir şekilde düzenlenmesine açıkça yer vermiştir.<sup>17</sup> KVKK'da yer almayan veri işleme

14 Murat Volkan Dülger, **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, İstanbul, Hukuk Akademisi, 2019, s. 136.

15 Gamze Turan Başara, "Kişisel Veri İşleme Sözleşmesi", **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Yıl. 8, Sayı.16, Aralık 2020, s. 59.

16 Furkan Güven Taştan, **Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması**, 2. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017, s. 132.

17 Elif Küzeci, "Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri", İstanbul, 2019, s.3. [https://www.academia.edu/38333255/Veri\\_Sorumlusunun\\_Yukumlulukleri](https://www.academia.edu/38333255/Veri_Sorumlusunun_Yukumlulukleri) (Erişim Tarihi: 13.06.2021).

sözleşmesi hukukumuzda ancak Kurum'un çıkardığı rehberlerle şekillenmiş, sözleşme için şekil serbestisi öngörülmüştür.

GVKT'da yer alan iki tanımın aslında KVKK'dan farklılaştığı görülmektedir. Her iki kavramda da KVKK'dan farklı olarak veri sorumlusu veya veri işleyicisinin tüzel ve gerçek kişiden farklı olarak kamu otoritesi, ajans veya diğer organlar da olabileceğine yer verilmiş, böylelikle irtibat büroları, yabancı şirketlerin Türkiye'deki şubeleri, adi ortaklıklar, site yönetimleri gibi tüzel kişiliği bulunmayan yapıların kişisel verilerin korunması hukukunda nerede konumlanacağı açıkça ortaya konmuştur. Nitekim, KVKK'da yer verilmeyen bu yapılar uygulamada pek çok soru işareti bırakmış, ancak Kurul tarafından verilen 2019/225 sayılı kararda<sup>18</sup> bağlı bulunduğu yabancı şirketlerden ayrı bir tüzel kişiliği bulunmayan yabancı şirketlerin Türkiye'de bulunan şubelerinin de veri sorumlusu olabileceğine karar vererek bir içtihat oluşturmaya çalışılmıştır.

GVKT'da veri sorumlusunun tanımına getirilen diğer bir farklılık ise, veri işleme amaç ve araçlarını tek başına ya da başkalarıyla birlikte karar verilebilmesine vurgu yapılmasıdır. Bu kavram aynı düzenlemenin 26/1 maddesinde ortak veri sorumlusu kavramı ile vücut bulmuştur. Buna göre, iki veya daha fazla veri sorumlusunun aynı veriye ilişkin işleme amaç ve yöntemlerine karar verebilmesi ve her birinin veri koruma yükümlülüklerine tabi olması söz konusudur. Ortak veri sorumluları her ne kadar veri sorumlusuna ilişkin aynı hükümlere uymakla yükümlü olsa da her birinin eşit derecede sorumlu olduğu söylenemez,<sup>19</sup> bilakis her biri veri işleme faaliyetlerine katıldıkları oranda sorumludurlar.<sup>20</sup> KVKK'da bu kavrama yer verilmemekle birlikte,<sup>21</sup> veri sorumlusunun tek bir tüzel ya da gerçek kişi olması gerekliliğine ilişkin bir sınırlama da konulmamıştır, bu sebeple uygulamada birden fazla veri sorumlusunun olduğu durumlar da görülebilmektedir. Ortak veri sorumluluğunun tespitinde kaç veri sorumlusu olduğu değil, ortak amacı belirleyen kaç veri sorumlusu olduğunun göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Örneğin şehir

18 Kişisel Veri Koruma Kurulu'nun 23 Temmuz 2019 tarih ve 2019/225 Sayılı ilke kararı için bkz. <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5545/2019-225> (Erişim Tarihi: 10.06.2021).

19 Çekin, s. 59.

20 Nur Buğçe Bakirel, *Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen Arasındaki Sorumluluk Paylaşımının Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü ve Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Tez, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020, s. 38.

21 31725 sayılı 20/01/2022 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Kişisel Verileri Koruma Kurulu'nun 23/12/2021 tarih ve 2021/1304 nolu "Araç kiralama sektöründeki kara liste uygulamaları hakkında ilke kararı" ile ortak veri sorumlusu kavramı Türk mevzuatına girmiştir. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/01/20220120-10.pdf> (Erişim Tarihi: 20.01.2022)

dışında doktorlara yönelik bir toplantı düzenleyecek bir ilaç firmasının toplantıya katılacak kişilerin kişisel verilerini organizasyon firması, oteller, uçak firmaları, havaalanı-otel arası servis hizmeti veren firmalarla paylaştığını düşünelim. Her bir veri sorumlusunun veri işleme amaç ve aracının farklı olması durumunda ortak veri sorumluluğundan bahsedilemezken,<sup>22</sup> bir sosyal medya aracının sağladığı “beğen” butonunun bir e-ticaret sitesinde yer alması ile bu e-ticaret sitesine girenlere ait verilerin sosyal medya hesabına aktarılması ve buna bağlı olarak da e-ticaret firması ürünlerinin sosyal medyada daha çok kişide görünür olması<sup>23</sup> ortak amaç ve yöntemleri kullanan veri sorumlularının ortak veri sorumlusu olduğunu gösterebilmektedir.<sup>24</sup>

GVKT’de farklılaşan diğer bir unsur ise KVKK kapsamında kişisel verilere ilişkin hukuka aykırılıklarda yalnızca veri sorumlusu/kontrolör sorumlu tutulurken, GVKT’de veri işleyicisinin/işleyeninin de veri sorumlusu ile birlikte sorumlu tutulabildiği görülmektedir. Bu noktada madde 28/3 kapsamında bir işleyicinin işleme faaliyeti yapabilmesi işleyici için bağlayıcı olan hukuki sözleşme veya diğer bir hukuki tasarruf ile düzenlenmesine bağlıdır. Kanunumuzda iradi olan veri sorumlusu ve veri işleyen arasındaki sözleşme, GVKT’de zorunludur.

Veri sorumlusu, işlenen kişisel verilere erişme yetkisine sahip değilse, veri sorumluluğundan kurtulmamaktadır. Bilakis kişisel verilerin işlenmesinin amaçları ve işleme yöntemleri konusunda karar verici olduğu sürece veri sorumlusu olmaya devam edecektir. Veri işleyen ise, her ne kadar veri sorumlusu tarafından yetkilendirildiği çerçevede teknik konularda hareket etmekle yükümlü olsa da kendine verilen görev kapsamında özerkliğe sahiptir ve veri işlemenin yan unsurlarının belirleyicisi konumundadır.

### DEĞERLENDİRME

Kişisel verilerin korunmasında kritik öneme sahip olan taraflardan veri sorumlusu ve veri işleyen, verinin işlenmesi ve korunması için kilit bir konumdadır. İşlenen veriye ilişkin sorumluluk sınırlarının belirlen-

22 Article 29 Data Protection Working Party (2010). Opinion 1/2010 on the Concepts of “Controller” and “Processor”.

23 AB Adalet Divanı kararı için bkz. Dava C-210/16 *Wirtschaftsakademie- Facebook Kararı*, EU:C:2018:388. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=202543&doclang=EN> (Erişim Tarihi: 10.06.2021)

24 Murat Volkan Dülger, “GDPR’da Bulunan Ancak KVKK’da Yer Verilmeyen Bir Kavram: Ortak Veri Sorumlusu Kavramı ve Güncel Kararlar Işığında Değerlendirilmesi”, 2020, ss. 2-4. ([https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=3792323](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3792323)) (Erişim Tarihi: 10.06.2021)

mesi ancak bu iki kavramın çok iyi kavranması ve çok iyi konumlanması ile mümkündür. Ayrıca somut olay özelinde bu kavramlar belirlenebildiğinden peşinen bir değerlendirme yapılabilmesi mümkün değildir.

AB'ye tam uyum çerçevesinde hayata geçirilen KVKK, kişilere ait özel bilgilerin işlenmesi ve korunmasına ilişkin çok önemli bir adımdır, nitekim günümüzde verinin öneminin artması ve verinin merkezi hale gelmesi, bunların korunması gerekliliğini de arttırmıştır. KVKK'nın yürürlüğe girmesinin akabinde hayata geçirilen GVKT, AB'nin kişisel veri alanındaki düzenlemelerini bir adım öteye taşımış, AB'nin 95/46/ EC sayılı Direktifinde düzenlenmeyen eksik noktaları da düzenleyerek kişilere ait verilerin tam anlamıyla hukuka uygun şekilde işlenmesini ve ihlallerin önlenmesini hedeflemiştir. Bu bakımdan KVKK'nın da GVKT çerçevesinde güncellenmesi gerekliliği ortadadır. 2019-2023 dönemini kapsayan 11. Kalkınma Planı çerçevesinde bu kanunun güncelleneceğine ilişkin sinyaller de verilmiştir.

KVKK'nın güncellenmesine ilişkin çalışmalara ilişkin net bilgiler bulunmasa da yapılacak bir güncellemede veri sorumlusu ve veri işleyen kavramlarının da geliştirilmesi, belirsizliklerin netleştirilmesi gerekliliği ortadadır. Veri sorumlusu ve veri işleyen açısından ele alındığında, bu iki kavram arasındaki karışıklıkların önlenmesi için bu güncellemelerle GVKT'ye paralel şekilde özel ve tüzel kişilerin dışında diğer organların da veri sorumlusu ve veri işleyen kapsamına alınması önem arz etmektedir. Nitekim tüzel kişiliğe sahip olmayan birimler de bu çerçevede Kanun'a hangi çerçevede bakması ve Kanun'u ne şekilde yorumlaması gerektiğini belirleyebilecektir. Ayrıca Kanun lafzında yer almayan ancak Kurulun 23/12/2021 tarihli 2021/1304 karar nolu ilke kararı ile Türk mevzuatında kendine yer bulan ortak veri sorumlusunun da kanun kapsamına alınması, ilke kararıyla yetinilmemesi ve yapılacak kanun düzenlemesiyle aynı verilerin işleme amaç ve araçlarını belirleyen birden fazla veri sorumlusunun durumunun netleştirilmesi önemlidir. GVKT ile farklılıklara ve yapılması gereken düzenlemelere ilişkin diğer bir husus ise veri sorumlusuyla birlikte veri işleyenin de kişisel verilere yönelik ihlallerde sorumlu tutulmasıdır, bu şekilde sadece veri işleyen ve veri sorumlusu arasında imzalanan bir sözleşme bulunmasa dahi Kanun önünde de sorumlu olan veri işleyenlerin ve bu tüzel kişilerde çalışanların kişisel veri konusuna daha hassas yaklaşması mümkün olabilir.

## KAYNAKÇA

- BAKİREL, Nur Buğçe, *Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen Arasındaki Sorumluluk Paylaşımının Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü ve Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Tez, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- ÇEKİN, Mesut Serdar, **Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2020.
- DEVELİOĞLU, Hüseyin Murat, **6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017.
- DÜLGER, Murat Volkan, **Kişisel Verilerin Korunması Hukuku**, İstanbul, Hukuk Akademisi, 2019.
- DÜLGER, Murat Volkan, "GDPR'da Bulunan Ancak KVKK'da Yer Verilmeyen Bir Kavram: Ortak Veri Sorumlusu Kavramı ve Güncel Kararlar Işığında Değerlendirilmesi", 2020. (Erişim: [https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=3792323](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3792323) 10.06.2021).
- KÜZECİ, Elif, **Kişisel Verilerin Korunması**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2018.
- KÜZECİ, Elif, "Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri", İstanbul, 2019, s.3. (Erişim: [https://www.academia.edu/38333255/Veri\\_Sorumlusunun\\_Yukumlulukleri](https://www.academia.edu/38333255/Veri_Sorumlusunun_Yukumlulukleri), Erişim Tarihi: 13.06.2021).
- MEMİŞ, Tekin, "Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen Arasındaki İlişkiler ve Sorumluluk Düzeni", **BÜHFD**, 2017, cilt.6.
- PEKMEZ, Cüneyt, "Overview Upon Definon of Data Controller and Data Processor within Scope of Turkish Code of Personal Data Protection (TCDP)", **Annales de la Faculté de Droit d'İstanbul**, cilt: 67, 2018. (Erişim: <https://doi.org/10.26650/Annales.2018.67.0005>, 13.06.2021).
- TAŞTAN, Furkan Güven, **Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması**, 2.baskı, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2017.
- TURAN BAŞARA, Gamze, "Kişisel Veri İşleme Sözleşmesi", **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Yıl 8, Sayı 16, Aralık 2020, ss. 57-90.
- Article 29 Data Protection Working Party, "Opinion 1/2010 on the Concepts of "Controller" and "Processor"", 2010. (Erişim: [https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2010/wp169\\_en.pdf](https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2010/wp169_en.pdf) 10.06.2021).
- Kişisel Verilerin Korunması Kurulu, "Kişisel Verilerin Korunması Kanuna İlişkin Uygulama Rehberi", Ankara: 2019. (Erişim: <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/41784a70-2bac-4e4a-830f-35c628468646.PDF> 13.06.2021).
- Kişisel Verilerin Korunması Kurulu, "Veri Sorumlusu ve Veri İşleyen Rehberi". (Erişim: <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/f63e88cd-e060-4424-b4b5-f6413c602060.pdf> 10.06.2021).
- Kişisel Verilerin Korunması Kurulu, "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Sıkça Sorulan Sorular", Ankara, 2019. (Erişim: <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/fa0107e6-3237-49b7-bb67-d898f9173cf8.pdf> 13.06.2021).
- Kişisel Verilerin Korunması Kurulu, "Kanun Kapsamındaki Hak ve Yükümlülükler Rehberi". (Erişim: <https://kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/8662692a-80ff-49a8-9ce9-7aca-5b69ccd7.pdf> 10.06.2021).
- AB Adalet Divanı, Dava C-210/16 Unabhängiges Landeszentrum für Datenschutz Schleswig-Holstein v. Wirtschaftsakademie Schleswig Holstein GmbH, Facebook Ireland Limited, EU:C:2018:388. (Erişim: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=202543&doclang=EN> 10.06.2021).
- Kişisel Veri Koruma Kurulu'nun 31 Mayıs 2018 tarih ve 2018/63 Sayılı ilke kararı için bkz. <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5248/2018-63>.
- Kişisel Veri Koruma Kurulu'nun 23 Temmuz 2019 tarih ve 2019/225 Sayılı ilke kararı için bkz. <https://kvkk.gov.tr/Icerik/5545/2019-225>.
- Kişisel Veri Koruma Kurulu'nun 23 Aralık 2021 tarih ve 2021/1304 Sayılı ilke kararı için bkz. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/01/20220120-10.pdf> (Erişim Tarihi: 20.01.2022)